

Juudit kui metafoor

1

Sirje Vihma-Normet

Meenutamaks, et Estonia alustas oma tegevust kui sõnalavastusteater, toodi teatri 100 aasta juubeliks lavale Anton Hansen Tammsaare näidend "Juudit". Lavastaja oli Katri Aaslav-Tepandi (esietendus oli 22. septembril 2006), kunstnik Krista Tool. Juuditit mängis Garmen Tabor, Olovernest Tõnu Tepandi. Draamanäitlejate kõrval löid etenduses kaasa ka meie rahvusoperi lauljad.

Foto: <http://www.opera.ee/23261>

Juudit on eestlastele sama oluline kui Hamlet

Tundub, et üheski teises kultuuriruumis ei ole Juuditi-loom näidendina nii suurt tähendust kui Eestis. Tammsaare kirjutas oma Juuditi-näidendi esimese versiooni juba 20. sajandi algaastail. See seisis tal mõnda aega lauasahelis, siis jõudis see Karl Menningu kätte, kes soovitas kirjanikul draamat lühendada ja mõned stseenid ümber kirjutada. 1920. aastal valmis lõpuks näidendi lõplik variant ja 1921. aastal ilmus see kirjastuses Varrak. Samal aastal tõi Paul Pinna "Juuditi" lavale Draamateatris. Estonia mängukavva võeti "Juudit" 1924. aastal. Lavastas Ants Lauter, kes ise mängis ka Olovernest. Juuditit mängis Erna Villmer.

Nii nagu me teame kõiki neid meesnäitlejaid, kes meil Hamletit on mänginud, nii teame ka kõiki näitlejannasid, kes on mänginud Juuditit. Nii Hamleti kui ka Juuditi osatäitjateks on ikka valitud oma ajastu kõige "märgilised" näitlejad. Estonia uus teatrimajagi avati 1913. aastal "Hamletiga", kus peaosa mängis Theodor Altermann. Minu põlvkond mäletab väga hästi Juhan Viidingu Hamletit, vanemad teatrisõbrad Ants Eskola Hamletit.

Mul on olnud õnn laval näha isegi kolme "Juuditi" lavastust: Kaarin Raidi lavastust Ugala 1980ndatel aastatel, kus Juuditit mängisid Leila Säälük ja Kersti Kreismann; Andres Noormetsa 1999. aasta suvelavastust, mida mängiti suures telgis Ugala egiidi all ja kus Juuditit mängis Merle Palmiste (ja Anne Reemann - toim); kolmandaks Estonia juubeliks välja toodud Katri Aaslav-Tepandi lavastust.

Kuna "Juuditi" lavastused on alati olnud kirjutava pressile lemmikud ja neist on palju kirjutatud, siis püüan enda poolt teha Juuditist ühe üldistava kuju ja vaadelda Juuditit kui metafoori.

Juuditi nime võimsust Eesti kultuuriruumis näitab see, et vanemad oma tütrele naljalt Juuditit nimeks ei pane. See on meil lihtsalt niivõrd tähenduslik ja rohkesti assot-

ja 1921. aastal ilmus see kirjastuses Varrak. Samal aastal tõi Paul Pinna "Juuditi" lavale Draamateatris. Estonia mängukavva võeti "Juudit" 1924. aastal. Lavastas Ants Lauter, kes ise mängis ka Olovernest. Juuditit mängis Erna Villmer.

Nii nagu me teame kõiki neid meesnäitlejaid, kes meil Hamletit on mänginud, nii teame ka kõiki näitlejannasid, kes on mänginud Juuditit. Nii Hamleti kui ka Juuditi osatäitjateks on ikka valitud oma ajastu kõige "märgilised" näitlejad. Estonia uus teatrimajagi avati 1913. aastal "Hamletiga", kus peaosas mängis Theodor Altermann. Minu põlvkond mäletab väga hästi Juhan Viidingu Hamletit, vanemad teatrisõbrad Ants Eskola Hamletit.

Mul on olnud õnn laval näha isegi kolme "Juuditi" lavastust: Kaarin Raidi lavastust Ugala 1980ndatel aastatel, kus Juuditit mängisid Leila Säälik ja Kersti Kreismann; Andres Noormetsa 1999. aasta suvelavastust, mida mängiti suures telgis Ugala egiidi all ja kus Juuditit mängis Merle Palmiste (ja Anne Reemann - toim); kolmandaks Estonia juubeliks välja toodud Katri Aaslav-Tepandi lavastust.

Kuna "Juuditi" lavastused on alati olnud kirjutava pressile lemmikud ja neist on palju kirjutatud, siis püüan enda poolt teha Juuditist ühe üldistava kuju ja vaadelda Juuditit kui metafoori.

Juuditi nime võimsust Eesti kultuuriruumis näitab seegi, et vanemad oma tütrele naljalt Juuditit nimeks ei pane. See on meil lihtsalt niivõrd tähenduslik ja rohkesti assotsiatsioone tekitav nimi nagu Carmengi. Kohates Eestis blonde ja sinisilmseid Carmeneid, olen alati mõelnud, et huvitav, kes selle tüdruku vanemad on. On ju Carmen nimi, mis võib lapse elukäiku lausa mõjutama hakata. Estonia lavastuses Juuditit mänginud näitlejatar eesnimi on Garmen, mitte Carmen. Kui see ei ole trükiviga, siis sobib seegi segadusttekitav nimi hästi mu loosse, kus tuleb juttu tavainimesele arusaamatu hingeeluga naistest.

Saatuslikud naised - Juudit ja Salome

Eestis pole ma ühtegi Juuditi-nimelist naist kohanud - Euroopas aga küll ja küll! Eriti saksakeelses kultuurikeskkonnas.